

УДК 1751.8.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Юлія Єгорова, Ганна Пономарець

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького***Анотація:**

У статті проаналізовано різноманітні методики проведення уроків української літератури від кластера та фанфіка до квеста та буктрейлера.

Констатовано, що у XXI ст. спостерігається стрімке зростання інтересу до арттерапії, кібербезпеки, плетіння тотемів, створення геотег. Доведено, що у науковому дискурсі існують різні підходи сучасних дослідників до тлумачень цих термінів та їх унікальності в літературі. Сучасні методисти (В. Бернштейн, М. Бондаренко, Ю. Єгорова, Л. Копейцева) часто застосовують такі терміни, як «інтерв'ю», «сенкан», «проект», «кошик ідей», «читацький чи митецький блог». Нині ми не маємо вагомих критичних розвідок окреслених термінів та понять у методиці проведення уроків з української літератури, тому й обрали їх як спектр для власного критичного осмислення. У різних критичних відгуках та рецензіях науковці побіжно торкаються тільки назв окреслених термінів, але все це є тільки побіжними зауваженнями, а вони потребують ґрунтовного дослідження та застосування на уроках нової української школи.

Саме тому вбачаємо свою місію у поданні більш ширшої інтерпретації цих термінів та понять та в систематизації отриманих результатів. У процесі дослідження доходимо висновку, що сучасний урок у новій українській школі не можливий без оперування такими поняттями як кластер, фанфік, квест, блог, буктрейлер, арттерапія, кібербезпека, тотем, геотеги.

У цьому полягає актуальність критичного мислення вчителів та здобувачів нової української школи, яка у своїй концепції висвітлює важливу, до цього ніким художньо не опрацьовану, тему маргінесу для методики української літератури.

Формування загальної картини та процесу залучення цих методик до сучасного уроку літератури становить перспективу подальших досліджень у цій галузі.

Ключові слова:

кластер; фанфік; квест; блог; буктрейлер; арттерапія; кібербезпека; тотем; геотеги.

Resume:

Yehorova Yulia. Ponomarets Anna. Critical thinking of teachers and students of the new Ukrainian school.

The article analyzes various methods of conducting Ukrainian literature lessons, from clusters and fan fiction to quests and book trailers.

It was established that in the 21st century there is a rapid increase in interest in art therapy, cyber security, weaving totems, creating geotags. It is proved that in the scientific discourse there are different approaches of modern researchers to the interpretations of these terms and their uniqueness in the literature. Modern methodologists (Bernshtein V., Bondarenko M., Yehorova Yu., Kopeitseva L.) often use such terms as «interview», «senkan», «project», «basket of ideas», «reading or artistic blog». Currently, we do not have significant critical studies of the defined terms and concepts in the methodology of conducting lessons on Ukrainian literature, so we chose them as a spectrum for our own critical understanding. In various critical reviews, scientists casually touch only the names of the outlined terms, but all these are only casual remarks, and they require thorough research and application in the lessons of the new Ukrainian school.

That is why we see our mission in presenting a broader interpretation of these terms and concepts and in systematizing the obtained results. In the process of research, we come to the conclusion that a modern lesson in a new Ukrainian school is not possible without operating with such concepts as cluster, fan fiction, quest, blog, book trailer, art therapy, cyber security, totem, geotags.

In this we see the relevance of the critical thinking of teachers and students of the new Ukrainian school, which in its concept illuminates an important, hitherto unexplored, marginal topic for the methodology of Ukrainian literature.

The formation of a global picture and the process of learning these methods in the daily lesson of literature become the prospect of further achievements in this field.

Key words:

cluster; fan fiction; quest; blog; book trailer; art therapy; cyber security; totem; geotags.

Постановка проблеми. Спектр досліджень, здійснених вітчизняними та зарубіжними вченими, педагогами, дидактами, психологами (Дж. Брунер, Л. Виготський) доволі розмаїтий і свідчить про актуалізацію поставленої проблеми. Цьому питанню, зокрема читацькій відповідальності за прочитане, присвятили свої праці О. Пометун, Л. Пироженко; глибинним аспектом дослідження у вітчизняному науковому просторі XX ст. саме критичного мислення стали праці С. Рубінштейна, І. Бондарук, С. Терно та ін. Великим досягненням у педагогічному дискурсі стала розробка технології критичного мислення харківськими науковцями О. Тягло та Т. Воропай (Тягло, 2008).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. ґрунтовними працями літературознавчого осмислення критичного мислення вчителів та здобувачів нової української школи є праці вітчизняних літературознавців та літературних критиків. Теоретико-методологічною основою

нашого дослідження стали документальні, культурологічні та історико-літературні праці В. Бернштейн (2021), М. Бондаренка (2020), Ю. Єгорової (2016; 2021; 2021; 2022)), та Л. Копейцевої (2016), Г. Линдсей, К. Халл, Р. Томпсон (2008), О. Пометун (2007), І. Сокол (2014), С. Терно (2009), О. Тягло (2008), І. Хроменко (2011).

Формулювання цілей статті. У сучасному вітчизняному освітньому просторі окреслено стратегічні напрями, спрямовані на формування життєтворчих стратегій учнів. Відповідно до Національної стратегії розвитку сучасної освіти, Закону України «Про освіту», державних стандартів базової і повної середньої освіти пріоритетними засадами є «формування творчих здібностей, культури ведення діалогу, розвиток критичного мислення та естетичних смаків учня» (Закон України «Про освіту», 2017, с. 5), а проектом Концепції літературної освіти передбачено «виховання творчого читача з

самостійним критичним мисленням» (*Проект Концепції...*, 2011, с. 2). Цілком слушними є думки, американського філософа, психолога та реформатора освіти Д. Дьюї, який вважав, що мета сучасної освіти полягає не в наданні учням інформації, а в тому, щоб розвивати в них критичний спосіб мислення (Бернштейн, 2022, с. 134). Учений уважав, що до умов успішності навчання належать активність учня на заняттях, зв'язок навчання з життям школяра, грою і працею (Бернштейн, 2022, с. 136). Тож цілком закономірно, що наскрізними освітніми компонентами учнів повинні стати вміння апелювати до різних ідей, поглядів, діяти творчо, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей (Терно, 2009, с. 6).

Виклад основного матеріалу дослідження. Для реалізації та імплементації критичного мислення вчителів та здобувачів нової української школи висувається ряд завдань. Серед сучасних методів і технологій навчання вагоме місце займають інноваційні технології, інтерактивні методи, які сприяють критичному мисленню здобувачів базової і повної середньої освіти Нової української школи.

Однак і на сьогодні перед сучасною школою існують виклики та перспективи реалізації цього завдання, зокрема, як досягти уже напрацьованих у сучасній педагогіці важливих складників критичного мислення: уміння мислити; відповідальності; формування самостійних суджень; вироблення критеріїв оцінки ідей у процесі їх аналізу чи критики; самокорекції; уваги та апелювання до контексту (Тягло, 2008, с. 4). Вважаємо, що технологія критичного мислення приділяє значну увагу таким поняттям (і відповідним категоріям) як «межа», «стан», які детально виокремлено Ю. Єгоровою у філософсько-психологічну єдність (Єгорова, 2021, с. 1229).

Завдання вчителя – створити умови для розвитку активного мислення здобувачів освіти, спонукати їх досліджувати, творити, шукати істину, відстоювати суб'єктивну позицію, вільно демонструвати свої погляди, переконання. Наразі вагомою проблемою для розвитку НУШ стала війна, яку проводить Російська Федерація на сході України. Вчителі та дітки потрапили в емоційну кризу та потерпають як психологічно та морально, так і емоційно та інтелектуально. У надскладних умовах викладання та учіння, вважаємо, буде доречно застосовувати на уроках пленери в ігровій формі, поєднуючи їх з методикою арт-терапії, адже малювання знімає бар'єри, долає паніку та страх.

Ці завдання педагог може реалізувати шляхом використання в своїй роботі методів та прийомів технології критичного мислення відповідно до

вимог сьогодення. Одним із аспектів, що характеризує критичне мислення, є творчість. Поділяємо думку Г. Ліндсей, К. Халл та Р. Томсон, що «творче мислення спрямоване на творення нових ідей, а критичне виявляє їхні недоліки і дефекти. Отже, результатом розвитку критичного мислення є творча особистість» (Ліндсей, Халл, & Томпсон, 2022).

Одним із шляхів формування критичного мислення здобувачів Нової української школи, на нашу думку, є змістовна та ефективно організована робота з художнім текстом. Мотиваційними постають використання аудіовізуальних засобів отримання інформації; упровадження персональних технологій у викладанні літератури. Реалії сьогодення диктують пріоритетні завдання збагнути та зрозуміти зміст твору, позицію автора, навчити порівнювати власне бачення твору з авторським, аргументувати свою думку, посилаючись на текст твору.

Архіважливим завданням для вчителя та учня НУШ є створення кібербезпеки на уроках української літератури. Здобувачі освіти повинні навчитися захищати власні акаунти та месенджери: вайбер, телеграм, фейсбук, інстаграм.

Для формування критичного мислення велике значення має розвиток комунікативних навичок, а відтак, на заняттях різних форм навчання й різних платформ повинна панувати атмосфера співпраці, спонукання здобувачів повної освіти до досліджень, творчого пошуку, дебатів тощо.

Розвиток критичного мислення досягається завдяки застосуванню різних методичних стратегій, які використовуються на заняттях з вивчення літератури.

Пропонуємо можливі алгоритми проведення «когнітивних технік» (стратегій) на уроках української літератури, на яких можна формувати компетентності критичного мислення здобувачів освіти, зокрема під час вивчення творчої лабораторії письменників. Наприклад, досліджуючи художній дискурс інтимної лірики І. Франка, що містить специфічно-структуровані базові концепти, які відображають певні ментальні простори поета, а саме екзистенцію буття у збірці «Зів'яле листя», здобувачам пропонується «віднайти сліди автора в тканині текстуальності, що належить саме філософу». Важливо осмислити те, яким чином поет свідомо вводив у текст ці чи інші філософські мотиви, проекти і концепти.

На етапі узагальнення і систематизації знань учнів можна запропонувати творчу асоціативну роботу (на партах у кожній групі лежать листки (червоний, жовтий, зелений). Учні, обравши певний колір, висловлюють письмово свої

почуття від знайомства зі жмутками «зів'ялого листа». Така робота допоможе створити інформаційне гроно «Дерево долі митця». Цю стратегію можна застосовувати, вивчаючи творчість будь-якого письменника (Goncharova, Maslova, Kirsanova, Rutkovska, & Yehorova, 2022, с. 6).

Погодимось з вітчизняними дидактами, методистами, які, пропонуючи групове (командне) навчання, окреслюють типи організації навчально-розвивальних квестів, що сприятимуть формуванню критичного мислення.

Дослідники І. Хроменко, О. Харіна та ін. розуміють квест як вид інноваційного навчання, як різновид форм організації навчання з елементами традиційного виду навчання (проблемного), у якому використовуються методи стимулювання засобами рольової гри (Хроменко, 2014, с. 37).

Цікавою й науково обґрунтованою на етапі актуалізації опорних знань учнів є стратегія інтелектуальної розминки, бліц-опитування за текстом твору. Наприклад: «Хто з героїв комедії І. Карпенка-Карого «Хазяїн» сказав?»

- «Я нічого такого не беру, не краду – боже сохрани! Я так роблю, щоб все те, що є в хазяїна, було ціле і щоб мені була користь! Це комерчеський гендель!»

- «Земля, скот, вівці, хліб, комерція, бариші – оце життя! А для чого ж тоді, справді, і жить на світі, коли не мать цього нічого?»

- «Поети есть сіль землі, гордість і слава того народа, серед котрого з'явились; вони служать вищим ідеалам...»

- «У мене все тіло труситься від жаху, що у нас таким хлібом годують людей...»

- «Чудні люде! Голодних годуй, хворих лічи, школи заводь, пам'ятники якісь став!.. Повигадують собі ярма на шию і носяться з ними, а вони їх муляють, а вони їм кишені продирають. Чудні люде!»

Плідною роботою, що мотивує учнів до перечитування та аналізу текстів, перегляду екранізацій, вистав, стало створення фанфіків (Fanfic). Пропонуємо зразок такої інтелектуальної креативної роботи здобувачки (А. Мельник) після перегляду екранізації п'єси М. Кропивницького «Дай серцеві волю, заведе в неволю» від відео студії «Творче життя» (м. Красноград): «Можу сказати, що мені найбільше сподобалась гра другорядного персонажа Івана. На мою думку, він найбільше відповідає персонажу, зображеному Марком Кропивницьким.

Від цієї екранізації в мене склалися неоднозначні враження, однак саме вона допомагає намалювати в уяві ту картину, яка повинна скластися у глядача.

Проте є й певні недоліки. На мій погляд, можна було б якісніше попрацювати над акторською грою персонажів. Адже їх мова є аж занадто награною. Щодо рухів героїв, жестів, міміки, то вони теж не відповідають моему сприйняттю і розумінню тексту письменника. Хотілося б більше імпровізації, аби досягти максимально реалістичного результату. І ще один мінус, особисто мені не дуже сподобалося, як у творі передано атмосферу минулої доби. Актори тільки вдягнені в костюми тодішнього часу й грають на старих музичних інструментах, однак бракує певних декорацій, аби передати саме епоху, в якій відбуваються зображені події.

Ця екранізація сприяє закріпленню знань після прочитання драми митця; презентувати свої власні думки».

З метою стимулювання до роздумів, формування критичного мислення учнів може стати стратегія упровадження в освітній процес засобів і методик, готових програмних продуктів, зокрема створення інтернет-блогу, який сприятиме активізації уваги учнів до творчості майстрів слова, дій та вчинків героїв персонажів. Алгоритм ведення інтернет-блогу. Перед кожним із учнів лежить буклет, у якому записано висловлювання персонажів п'єси (художнього твору), їм необхідно з'ясувати, кому належать слова і зайняти місце у тій групі, де є табличка з відповідним іменем.

I група – заповнює сторінку блогу «Особисті дані», відповідаючи на запитання анкети про персонажа.

II група – від імені персонажа веде блогіві (щоденникові) записи відповідно до розгортання подій у творі.

III група – гості блогу – на сторінку «Думки позаочі» додає повідомлення для персонажа, в якому висловлює своє ставлення до нього, характеризуючи його слова й вчинки.

IV група – психологічна служба, яка складає психологічний поради́к для персонажа та його родини чи оточення, з коментарем «Як уникнути стресу». Актуальною на сьогодні на уроках української літератури є робота з інтернет-ресурсами: onlinetestpad, vsimosvita, super.urok, puzzlecup, wordart – для створення кросвордів, хмари слів, які можуть бути використані на етапі закріплення матеріалу чи рефлексії. Такі інноваційні стратегії допомагають встановити партнерські рівноправні стосунки між учителем і учнем і є важливим процесом на шляху до успіху та втілення життєтворчих креативних проєктів. Окрім цього можна запропонувати учням для подолання стресу та розвитку критичного мислення плетіння на уроці амулету чи браслету, який допоможе дитині стати більш впевненою у собі. Можна зробити акцент на цьому тотемі, що

він здатен захистити від війни. З власних уроків зробили висновок, що дітки з такими браслетом більш спокійні, врівноважені та розкуті.

Для розвитку творчого потенціалу учнів на уроках однією із найпоширеніших стратегій є упровадження літературних квестів, які сприяють розвитку мислення, допомагають долати проблеми та труднощі, умінню застосовувати набуті знання на практиці у нестандартних ситуаціях, тобто актуалізувати знання, розвивати інтерактивні здібності. Наприклад, алгоритм (стратегія) літературного квеста на узагальнювальному етапі уроку, чи під час типу уроку – узагальнення і систематизації знань, умінь, навичок: Станція 1. Хто згадає більше і швидше про життя і творчість письменника (завдання для команд); Станція 2. НЛЮ. Реставрувати текст з пропущеними словами; Станція 3. Скарбничка ерудита (виявити знання і вміння теоретичних питань); Станція 4. Асоціативний куц (за ілюстраціями назвати назви торів письменника); Станція 5. Кмітливі та творчі. Скласти кросворд, дешифрувальник тощо; Станція 6. Кмітливі висловлювання (скласти пазли про письменника чи назви його творів).

Окрім цього, перед вчителем стоїть надважливі завдання: *пояснити учням небезпеку вказування власних геотегів в інтернет-мережі, коли дітки вказують свою домашню адресу чи

локус свого перебування на фотографіях чи сторінці власного аккаунта; *навчити учнів під час підготовки домашніх завдань застосовувати фактчекінг (перевірка матеріалу, запозиченого з інтернету, на достовірність) та вирізняти фейки у потоці загальної інформації; *розмежовувати поняття дезінформація, пропаганда, місінформація; *заздалегідь вбачати атаки фішінгу (коли хакери намагаються випитати пароль доступу до електронної пошти, профілів сторінок у соцмережах чи до активних карток банківської системи).

Висновки. Отже, методична скарбничка стратегій розвитку критичного мислення на уроках української літератури є різноманітною: кластери, фанфіки, квести, буктрейлери, арт-терапія, кібербезпека, тотеми, створення геотегів (Єгорова, 2021, с. 175), «п'ятихвилинне есе» – невеличкий твір, який є засобом оцінки роботи здобувачів на інтелектуальному рівні, інтерв'ю, сенкан, проєкт, кошик ідей, тому є поле для активної педагогічної діяльності.

Зазначені вище методики роботи з учнями мають великий потенціал, реалізація якого створює оптимальні умови для формування ключових компетентностей учнів, здатних ефективно адаптуватися та функціонувати в складних сучасних умовах Нової української школи та впроваджувати ефективне навчання.

Список використаних джерел

- Бернштейн, В. Л. (2021). Джон Дьюї. Гуманитарний портал: Персоналії. *Центр гуманитарних технологій*. URL: <https://gtmarket.ru/personnels/john-dewey>
- Бондаренко, М. Г. (2020). *Розвиток критичного мислення на уроках літератури*. Харків: Вид. група «Основа». 123 с.
- Державний стандарт базової середньої освіти*. (2020) URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
- Про освіту*. (2017). Закон України № 38-39. (Редакція від 10.07.2021). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Єгорова, Ю. М. (2021). Інноваційні технології: вектори оновлення навчального процесу у ЗВО. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 30-ій річниці Незалежності України та 95-ій річниці від дня заснування Інституту педагогіки НАПН України*, 21–22 вересня, Київ, с. 174–176.
- Єгорова, Ю. М., & Копейцева, Л. П. (2016). *Методика викладання світової літератури у вищих навчальних закладах: навчально-методичний посібник*. Мелітополь: Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького. 348 с.
- Линдсей, Г., Халл, К., & Томпсон, Р. (2008). *Творческое и критическое мышление*. URL: <http://nkozlov.ru/library/samorazvit/d4031/#.VRzdgPysVUA>
- Пехота, О. М. (2001). *Освітні технології: навч.-метод. посіб.* О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. (Ред.) Київ: А.С.К. С. 11.
- Пометун, О. (2007). *Енциклопедія інтерактивного навчання*. URL: http://informkon.at.ua/_ld/0/9_...pdf
- Проект концепції літературної освіти*. (2011). URL: https://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncepc.pdf

References

- Bernshteyn V. L., Dzhon Dyui. (2021). Humanitarian Portal: Personalities. Center for Humanitarian Technologies, URL: <https://gtmarket.ru/personnels/john-dewey> (data zvernennya: 18.01.2022). [in Russian].
- Bondarenko M. H. (2020). The Development of Critical Thought in Literature Lessons. Kharkiv: View. group «Osnova». 123 p. [in Ukrainian].
- State Standard for Basic Secondary Education. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (data zvernennya: 19.01.2022). [in Ukrainian].
- Law of Ukraine on Education. (vid 05.09.2017). Gazette of the Verkhovna Rada, 2017. № 38–39. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (data zvernennya: 17.01.2022). [in Ukrainian].
- Yehorova Yu. M. (2021). Innovative technologies: vectors and renewal of the initial process in the higher education. Collection of materials of the International Scientific and Practical Internet Conference dedicated to the 30-th anniversary of the Independence of Ukraine and the 95-th anniversary of the founding of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine. 21-22 september. Kyiv. pp. 174-176. [in Ukrainian].
- Yehorova Yu., Kopeitseva L. (2016). Methodical handbook "Methods of teaching world literature in higher educational establishments. Educational and methodological manual. Melitopol. 348 p. [in Ukrainian].
- Lindsey G., Hall K., Tompson R. Creative and critical thinking. URL: <http://nkozlov.ru/library/samorazvit/d4031/VRzdgPysVUA> (data zvernennya: 17.01.2022). [in Russian].
- Piekhota O. M. (2001). Osvitni tekhnolohii. [Education technologies]. Educational and methodological manual / O. M. Piekhota, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubarska ta in. /

- Сокол, І. М. (2014). *Впровадження квест-технології в освітній процес: навчальний посібник*. Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 108 с.
- Терно, С. О. (2009). *Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти*. Запоріжжя: Просвіт. С. 5–7.
- Тягло, О. В. (2008). *Критичне мислення*. Харків: Вид. група «Основа». 189 с.
- Хроменко, І. (2011). Використання технології розвитку критичного мислення на уроках світової літератури. *Зарубіжна література в навчальних закладах*, 6, 37–38.
- Yehorova, Y., Mazhara, N., Khomchak, O., Akulova, N., & Ohulchanska, O. (2021). Artistic architectonics of human behavioral models in boundary situations and conditions: On the material of analysis of D. Brown's novels «Angels and Demons» and M. Kidruk «Where there is no God». *Linguistics and Culture Review*. 5 (S4), 1227–1237. URL: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1758>
- Olga Goncharova, Alina Maslova, Svitlana Kirsanova, Alona Rutkovska, & Yulia Yehorova (2022). Virtual learning anxiety: A case study of pedagogical university (Ukraine). *British Research Education Review of Education*, 10, 3320. URL: <https://doi.org/10.1002/rev3.3320>
- Za zah. red. O.M. Piekhota. K. : A.S.K, 2001. p. 11. [in Ukrainian].
- Pometun O. Encyclopedia of interactive learnin. URL: http://informkon.at.ua/_ld/0/9_..._.pdf. (data zvernennia: 17.01.2022). [in Ukrainian].
- Project of the concept of literary education. URL: https://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncepc.pdf (data zvernennia: 19.01.2022). [in Ukrainian].
- Sokol I. M. (2014). Implementation of quest technologies in the education process. Educational manual. Zaporizhzhia : Aktsent Invest-treid, 108 p. [in Ukrainian].
- Terno S. O. (2009). Critical thought – the current world of modern knowledge enlightenment. Zaporizhzhia : Prosvita, pp. 5–7. [in Ukrainian].
- Tiahlo O. V. (2008). Critical thought. Kharkiv: «Osnova». 189 p. [in Ukrainian].
- Khromenko I. (2011). The use of technologies for the development of critical thought at the lessons of world literature. Foreign literature in educational institutions, № 6. pp. 37–38. [in Ukrainian].
- Egorova Yu., Mazhara N., Homchak O., Akulova N., Ohulchanskaya O. (2021). Artistic architectonics of human behavioral models in boundary situations and conditions: On the material of analysis of D. Brown's novels «Angels and Demons» and M. Kidruk «Where there is no God». *Linguistics and Culture Review*. pp. 1227–1237. URL: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1758> [in English].
- Goncharova O., Maslova A., Kirsanova S., Rutkovska A., Yehorova Yu. (2022). Virtual learning anxiety: A case study of pedagogical university (Ukraine)]. *British Research Education Review of Education*. 10. 3320. URL: <https://doi.org/10.1002/rev3.3320> [in English].

Відомості про авторів:

Єгорова Юлія Миколаївна
yuliaegorova103@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
Наукове містечко, вулиця 59, Запоріжжя,
Запорізька обл. 69000, Україна

Пономарець Ганна Миколаївна

mrs.ponomarets@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
Наукове містечко, вулиця 59, Запоріжжя,
Запорізька обл. 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2023-30-111-115

*Матеріал надійшов до редакції 30. 04. 2023 р.
Прийнято до друку 15. 05. 2023 р.*

Information about the authors:

Yehorova Yulia Mykolaivna
yuliaegorova103@gmail.com

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Ponomarets Anna Mykolaivna

mrs.ponomarets@ukr.net

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2023-30-111-115

*Received at the editorial office 30. 04. 2023.
Accepted for publishing 15. 05. 2023.*